

Kina – jordens folkrikaste land

Kina är jordens folkrikaste land med över en miljard invånare. Det betyder att var femte människa på jorden är kines.

Folkkongressen är Kinas parlament

Den nationella folkkongressen är Kinas lagstiftande församling och den utser också Kinas regering. Folkkongressen är alltså Kinas *parlament* och motsvarar Sveriges riksdag.

I praktiken har folkkongressen ingen makt. Den godkänner bara de beslut som redan fattats av kommunistpartiet. I Kinas grundlag står att folkkongressen står ”under kommunistpartiets ledarskap”. Enligt landets grundlag är Kina också en socialistisk stat.

Kommunistpartiet har makten

Den politiska makten ligger alltså hos Kinas kommunistiska parti. Partiet är ett elitparti där bara tre procent av Kinas befolkning är medlemmar.

Den nationella partikongressen är ett av Kinas viktigaste organ. Den hålls bara vart femte år och då avgörs Kinas politik för de kommande åren. Vid mötena i huvudstaden Beijing deltar partimedlemmar från hela landet. Ledamöterna till kongressen har utsetts genom val. Men bara partimedlemmar får delta i valen. Det betyder att den politiska maktens representanter utses av några få procent av befolkningen.

Partikongressen väljer en centralkommitté som i sin tur utser en politbyrå. Politbyrån utser ett *utskott*. Det utskottet är maktens centrum.

Vid partikongressen år 2002 uppmanades kinesiska kapitalister att bli medlemmar i kom-

munistpartiet. Det innebar att partiet kommit långt från de tankar som fanns när det bildades 1921. Då var nämligen kampen mot kapitalisterna det viktigaste.

Uppmaningen innebar också att namnet kommunistpartiet blivit en sorts etikett för de ledande i samhället. Att vara kommunist i Kina kan alltså betyda ungefär vad som helst. Men fortfarande gäller att man måste vara kommunist om man vill nå höga politiska poster.

Ekonomi

Kinas ekonomi var före år 1976 strängt socialistisk. Staten bestämde hur mycket som skulle produceras och vad som skulle produceras. Industrierna var statliga och jordbruken drevs gemensamt. Ingen bondefamilj kunde äga jord och invånarna i en by arbetade gemensamt på byns fält. De delade på det som skördades sedan staten tagit sitt.

När kommunistledaren Mao Zedong dog 1976 förändrades ekonomin. Varje familj fick ansvar för en bestämd bit av jorden och fick i praktiken en egen åker

Privata marknader blev tillåtna. Där kunde bönderna sälja sina produkter till vilka priser som helst sedan de lämnat en bestämd del av skörden till staten. Tidigare var det förbjudet att sälja till högre priser än de staten bestämt.

Det nya systemet gjorde att varje bonde tjänade mer ju mer han kunde producera. Det blev alltså intressant att odla så mycket som möjligt. Ledarna hoppades att produktionen inom jordbruket skulle öka, vilken den också gjorde.

Kineserna tilläts också arbeta med privata småföretag för att tjäna pengar. De som satsade på att bli rika fick plötsligt beröm och framhölls som förebilder som andra borde ta efter.

I Kinas storstäder reser sig höghus mot himlen. De senaste åren har många kineser fått en standardhöjning som har få motsvarigheter i historien. Västerländskt mode har slagit igenom, men många traditioner, som den kinesiska morgongymnastiken, lever kvar.

På landsbygden går moderniseringen långsammare. Två kineser säljer kött utan tillgång till modern kylteknik.

Ekonomisk frihet – men inte politisk

Trots att den ekonomiska friheten ökade, ökade inte den politiska friheten. Kommunistpartiet hade fortfarande makten.

Sommaren 1989 ockuperade tusentals kinesiska studenter Himmelska Fridens torg i huvudstaden Beijing. De krävde politisk frihet, alltså rätt att välja mellan olika politiska partier och rätt att kritisera de styrande. Studenterna hade uppmuntrats av den öppnare politik som vid den tiden infördes i Sovjetunionen under Gorbatsjov. Men efter några veckor stormades torget av soldater och många, kanske hundratala studenter, dödades. Det kinesiska samhället var inte redo för demokrati och politisk frihet.

Brott mot de mänskliga rättigheterna

Kina har flera gånger anklagats för brott mot de mänskliga rättigheterna. Antalet avrättningar per år var i början av 2000-talet högst i världen. Det är vanligt med offentliga avrättningar.

Kina har gång på gång inlett kampanjer mot exempelvis korrruption och narkotikahandel. Människor har dömts till döden och avrättats någon timme efter domen utan möjlighet att överklaga.

Regimkritiker har dömts till långa fängelsestraff, ibland för att bara ha laddat ner en text som makthavarna ogillar från Internet.

Kina har fått stark kritik för förhållandena i sina fångläger. Kina har dock avvisat alla omvärldens protester. ”Detta är Kinas inre angelägenheter och rör ingen annan”, säger man.

Kina har hotat med att bryta affärskontrakt med länder där kritiken mot den kinesiska politiken är alltför högljudd. Kina har också brutit flera kontrakt, ibland värda många miljarder. Taktiken har fungerat. Många regeringar och företag har tonat ned kritiken mot Kina. Det finns mäktiga intressen som inte vill att det ska talas om de mänskliga rättigheterna i Kina.

Kina – en lockande marknad

Under några år efter massakern på Himmelska Fridens torg år 1989 bromsades den kinesiska ekonomin upp. Omvärlden fryste ner förbindelserna med Kina i protest mot vad som hänt. Men snart satte den ekonomiska utvecklingen fart på nytt. Kina anses för viktigt för att lämnas utanför.

Eftersom Kina har så många invånare vill utländska företag gärna sälja sina varor där. Även om ett företag bara lyckas få en procent av kineserna att köpa deras varor, innebär det tio miljoner kunder – fler än hela Sveriges befolkning. Arbetarna har låga löner jämfört med många andra länder och därför är det lockande för företag att också lägga tillverkning där. Med sina stora naturtillgångar och stora befolkning har Kina möjlighet att bli en verklig ekonomisk stormakt.

I de stora städerna går i dag nyrika kineser i västerländska kläder och talar i mobiltelefon, precis som affärsfolk i väst. De senaste åren har miljoner kineser fått en standardhöjning som har få motsvarigheter i historien. Hundra miljoner kineser lever i dag på samma standard som befolkningen i Spanien och södra Frankrike.

Ett barn per familj

Men fortfarande lever 80 procent av den kinesiska befolkningen på landsbygden. Där har förändringarna inte varit lika stora som i städerna och bönderna arbetar fortfarande med hacka och spade på många håll.

Bönderna i Kina vill ha många barn som kan hjälpa till i arbetet och på så sätt dra in mer pengar till familjen. Men ingen familj tillåts numera skaffa sig mer än ett barn. Om Kinas befolkning växer utan kontroll, är den fördubblad om femtio år. Att skaffa mat och arbete till så många människor anser sig de kinesiska ledarna inte kunna klara av.

Därför är grundregeln att ingen familj får skaffa mer än ett barn. Gifta par som skriftligt lovar att bara skaffa ett barn får särskilt höga barnbidrag och andra förmåner. De som bryter kontraktet förlorar sina förmåner och riskerar till och med straff.

Bönderna vill helst ha söner för att familjens namn ska leva vidare. Söner är också bättre hjälp i jordbruket. Därför har familjer som fått en flicka försökt skaffa fler barn trots förbudet. Nyfödda flickor har vanvårdats till döds eller mördats så att familjen ska få en chans att skaffa sig en pojke.

I vissa områden i Kina är bara vart femte barn en flicka. Det gör att miljoner kinesiska män kommer att få mycket svårt att hitta en kvinna att gifta sig med när de blir vuxna.

Massmedier

Efter en kort tid av öppenhet tvingades tidningar, radio och TV att åter strikt följa partiets linje sedan demonstrationerna på Himmelska Fridens torg slagits ned. I Kina liksom i andra diktaturer skiljer sig ledningens syn på massmedier från den vi är vana vid. Tanken att massmedierna kritiskt ska granska makthavare och opartiskt förmedla nyheter är helt främmande. De ska istället föra ut ledningens linje och fostra befolkningen.

Den kinesiska nyhetsbyrån Nya Kina liksom radio och TV står under direkt kontroll av partiet. Kinas viktigaste tidning är Folkets Dagblad. Den är centralkommitténs officiella organ med omkring tre miljoner i upplaga.

Radion spelar en viktig roll eftersom många, främst på landsbygden, inte kan läsa. Programmen sänds ut i högtalare som finns i byar, fabriker, kontor och myndigheter.

Några kända kineser

Mao Zedong (1893–1976) ledde den kinesiska revolutionen som 1949 gjorde Kina till ett kommunistiskt land. Under 1960- och 70-talet påverkade hans tankar kommunisterna världen över, inte minst i Västeuropa.

Kong Fuzi (551–479 f.Kr.) filosof som i Europa är känd som Konfucius. Hans tankar om balans i tillvaron och vördnad för de äldre spelar stor roll i Kina på alla områden än i dag.

Shi Huangdi (259–210 f.Kr.) kejsare som fått äran av att ha byggt den kinesiska muren, Wan li chang cheng på kinesiska. Egentligen byggde han bara samman en rad tidigare mindre murar. Dagens kinesiska mur är byggd senare.

Cixi (1835–1908) kejsarinna som var den verkliga makthavaren i över femtio år trots att först hennes son och sedan hennes brorson egentligen var kejsare. Hon var emot modernisering och lät avrätta många som krävde reformer.

FRÅGOR

- 1 Varför har Kinas parlament egentligen ingen makt?
- 2 Vilket är Kinas verkliga maktcentrum?
- 3 Varför började många länder och företag att handla med Kina ganska snart efter massakern på Himmelska Fridens torg?
- 4 Varför steg produktionen när bönderna själva fick sälja det som de hade odlat?